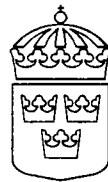

Konstitutionsutskottets betänkande

1989/90:KU1

Statlig förvaltning m.m.

1989/90
KU1

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet sju motioner från den allmänna motionstiden 1989 som berör den statliga förvaltningen. Motionerna rör motivering av beslut (K501), förrättningsformen som arbetsmetod (K505), arvoden vid offentliga uppdrag (K608), personaltidningar (K405), försäljning av information som underlag för direktreklam (K414), expediering med telefax (K415) samt kränkande uppgifter i allmänna handlingar (K424). Utskottet har avstyrkt samtliga motionsyrkanden. Fyra reservationer har avgetts.

Motionerna

1988/89:K405 av Bo Hammar m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om personaltidningarna inom den statliga förvaltningen och i de statliga företagen.

1988/89:K414 av Carl Frick (mp) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om köpefrid som innebär att posten och andra offentliga institutioner inte skall ha rätt att sälja adresser och annan information som är underlag för direktreklam till medborgare och hushåll.

1988/89:K415 av Hans Lindblad (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om angelägenheten av att tidningar via telefax kan få del av domstolars och myndigheters beslut.

1988/89:K424 av Lena Öhrsvik (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en prövning av huruvida sådana bestämmelser som nu finns i patientjournalagen kan införas i tryckfrihetsförordningen eller i en särskild lag.

1988/89:K501 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari med hänvisning till vad som anförts i motion 1988/89:Ju804 yrkas

1. att riksdagen beslutar om sådan ändring av 20 § förvaltningslagen att det av lagen framgår att myndighet i sina beslut skall ange den eller de föreskrifter som myndigheterna grundar sina avgöranden på:

Nuvarande lydelse

Ett beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende skall innehålla de skäl som har bestämt utgången, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Skälen får dock utelämnas helt eller delvis

— — —

Förelagen lydelse

Ett beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende skall innehålla *hänvisning till den eller de författningsbestämmelser som avgörandet grundas på* och de skäl i övrigt som har bestämt utgången, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Skälen får dock utelämnas helt eller delvis

— — —

1988/89:K505 av Gunnar Björk m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen beslutar hos regeringen hemställa om förslag till ökad användning av förrättningsformen som arbetsmetod vid myndighetsutövning.

1988/89:K608 av Håkan Hansson och Sven-Olof Petersson (båda c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av ersättningsreglerna vid offentliga förtroendeuppdrag.

Utskottet

1. Motivering av beslut

Motionen

I motion K501 yrkande 1 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) yrkas att riksdagen beslutar om sådan ändring av 20 § förvaltningslagen att det av lagen framgår att myndighet i sina beslut skall ange den eller de föreskrifter som myndigheterna grundar sina avgöranden på.

Bakgrund

Utskottet har vid tidigare tillfällen behandlat motsvarande motionsyrkanden. I betänkandet KU 1985/86:21 om en ny förvaltningslag m.m. instämde utskottet i vad som i ett par motioner anförts om att myndigheterna i sina beslut skall ange den eller de föreskrifter som avgörandet grundas på. Utskottet framhöll emellertid att detta också regelmässigt torde vara fallet och hänvisade till att det under förberedelsearbetet till den tidigare förvaltningslagen ansetts vara ett elementärt krav som inte behövde uttryckas särskilt i lagtexten. Mot den bakgrunden ansåg utskottet att det inte var nödvändigt att då införa en särskild bestämmelse i förvaltningslagen. Också i betänkandet 1988/89:KU7 avstyrkte utskottet motioner i frågan och hänvisade till

sitt tidigare ställningstagande. Utskottet förutsatte därvid att frågan kontinuerligt bevakades i regeringskansliet. Vid båda tillfällena avgavs en reservation (m och fp).

Utskottets bedömning

Utskottet vill liksom tidigare understryka vikten av att myndigheterna i sina beslut anger den eller de föreskrifter som avgörandet grundas på. I 20 § förvaltningslagen ställs också —med vissa angivna undantag—krav på att ett beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende skall innehålla de skäl som har bestämt utgången, om ärendet avser myndighetsutövning mot enskild. I motiveringarna bör självklart ingå hänvisningar till relevanta författningsbestämmelser, där detta är möjligt. Mot bakgrund av att myndigheternas beslut redan nu regelmässigt torde innehålla motiveringar som också upptar tillämpad författningsbestämmelse saknas enligt utskottets mening anledning att införa en särskild bestämmelse om detta i förvaltningslagen. Utskottet vill emellertid med hänsyn till vikten av att den enskildes rättssäkerhet värnas framhålla att det är angeläget att frågan fortlöpande bevakas inom regeringskansliet. Motion K501 yrkande 1 avstyrks således.

2. Förrättningsformen som arbetsmetod vid myndighetsutövning

Motionen

I motion K505 av Gunnar Björk m.fl. (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till ökad användning av förrättningsformen som arbetsmetod vid myndighetsutövning. Motionärerna hänvisar till att förrättningsformen används vid all fastighetsbildning och fastighets-samverkan. Kännetecknande för förrättningsformen är enligt motionärerna att den oftast används för att efterhöra enskilda och allmänna intressenters mening i den berörda frågan. De olika meningarna och förutsättningarna i övrigt diskuteras vid sammanträden där samman-jämkning kan ske och missförstånd undanröjas. Genom förrättnings-formen skulle man enligt motionen framför allt kunna komma åt de långa ligg- och remisstider som i dag ofta kännetecknar ärendehan-teringen.

Bakgrund

De allmänna kraven på handläggningen av förvaltningsärenden anges i 7 § förvaltningslagen (1986:223) som bl.a. stadgar att varje ärende där någon enskild är part skall handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Enligt bestämmelsen skall myndigheten också på olika sätt underlätta för den enskilde att ha med den att göra.

Enligt 14 § förvaltningslagen skall en sökande, klagande eller annan part som vill lämna uppgifter muntligt i ett ärende som avser myndighetsutövning mot enskild få tillfälle till detta, om det kan ske med

hänsyn till arbetets behöriga gång. Vidare anges att myndigheten i andra fall bestämmer om handläggningen skall vara muntlig. Myndigheten skall särskilt beakta att muntlig handläggning kan underlätta för enskilda att ha med den att göra.

I förarbetena till den nya förvaltningslagen (prop. 1985/86:80 s. 65) angavs att paragrafen skall ses mot bakgrund av den hävdvunna principen att förvaltningsförfarandet normalt är skriftligt men med de muntliga inslag som betingas av bl.a. ärendets karaktär. Vidare framhölls att en del okomplicerade ärenden med fördel kan handläggas helt muntligt. I andra fall är en blandning av skriftlig och muntlig handläggning den lämpligaste formen. Med muntlig handläggning menas enligt departementschefen inte bara formliga muntliga förhandlingar utan också mera informella telefonkontakter och sammanträffanden. Bestämmelsen syftar i första hand till att göra det enklare för enskilda att ha med myndigheter att göra men är också avsedd att förenkla kontakterna myndigheterna emellan.

Om en annan lag eller förordning innehåller någon bestämmelse som avviker från förvaltningslagen, gäller enligt 3 § den bestämmelsen. Sådana bestämmelser rörande muntlig handläggning förekommer på olika håll; sålunda innehåller t.ex. fastighetsbildningslagen (1970:988), vattenlagen (1983:291) och anläggningslagen (1973:1149) regler om sammanträde i samband med förrättning. Enligt fastighetsbildningslagen prövas fråga om fastighetsbildning vid förrättning. Vid förrättning skall fastighetsbildningsmyndigheten hålla sammanträde med sakägarna. Sammanträde behövs dock inte i vissa fall, bl.a. i det fall det saknas stridiga intressen mellan sakägarna och hinder mot den sökta fastighetsbildningen ej föreligger. Vid sammanträde skall fastighetsbildningsmyndigheten redogöra för ansökningen om fastighetsbildning samt klargöra innebörden av vidtagna och planerade åtgärder. Sakägare och annan som enligt särskild föreskrift skall underrättas om sammanträdet skall få tillfälle att yttra sig och förebringa utredning i frågor som behandlas vid sammanträdet. Sammanträde hålls där den mark är belägen som fastighetsbildningen avser om det inte utan olägenhet kan hållas på annat ställe.

Utskottets bedömning

Förvaltningslagens bestämmelser har utformats bl.a. med syfte att motverka krångel, förkorta väntetider och även i övrigt underlätta för den enskilde att ha med myndigheten att göra. Lagen ger utrymme för en smidig och effektiv handläggning och något hinder mot sammanträden motsvarande dem som förekommer i fastighetsbildningsärenden finns inte. Enligt utskottets mening finns det ett värde i att förfarandet i allmänhet inte blir alltför formbundet och låst. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motion K505.

Motionen

I motion K608 yrkar Håkan Hansson och Sven-Olof Petersson (båda c) att riksdagen hos regeringen skall begära en översyn av ersättningsreglerna vid offentliga förtroendeuppdrag. Motionärerna framför att ersättningen till andra än offentliganställda för förtroendeuppdrag för statens räkning bör höjas till minst 600 kr. per dag från de 300 kr. per dag som utgår i dag. Enligt motionen innebär den nu tillämpade ersättningen vid offentliga uppdrag att såväl lantbrukare som andra småföretagare i allmänhet gör en ren förlust på flera hundra kronor per dag och därför avstår från att engagera sig i offentliga uppdrag. Motionärerna framhåller att detta från demokratisk synpunkt är mycket allvarligt eftersom det medför en snedvridning av representationen i offentliga organ.

Bakgrund

Regeringen har årligen beslutat om arvoden m.m. för vissa uppdrag inom resp. departements verksamhetsområde. Enligt beslut den 30 juni 1988, som i huvudsak förlängts genom beslut den 21 juni 1989, får en ledamot, suppleant, ersättare för ledamot eller expert som är anställd hos stat eller kommun ersättning för mistad avlöningsförmån. Detta gäller också sådana ledamöter, suppleanter eller ersättare för ledamot i regionala eller lokala nämnder eller styrelser som inte är anställda hos stat eller kommun utan hos andra arbetsgivare. Beträffande arvodena gäller i allmänhet att för annan ledamot än ordförande utgår sammanträdesarvode med 300 kr. för sammanträdesdag. Härutöver utgår i många fall fast månadsarvode.

Förtroendeuppdragsutredningen har i september 1988 föreslagit att det i kommunallagen införs regler som gör det till en obligatorisk kommunal skyldighet att ersätta de förtroendevalda för den arbetsförtjänst de går miste om på grund av uppdraget (Ds 1988:46). Förslaget avser att underlätta för främst personer sysselsatta inom den privata sektorn att kunna åta sig förtroendeuppdrag. Rena rättviseskäl talar enligt utredningen för att alla som är valbara har samma ekonomiska utgångspunkter då de åtar sig ett uppdrag, dvs. ingen skall i alla fall direkt förlora ekonomiskt på sitt samhällsengagemang. Förslaget bereds för närvarande i regeringskansliet.

Utskottets bedömning

Enligt uppgift kommer arvodena m.m. för offentliga uppdrag för statens räkning att ses över i samband med beredningen av förtroendeuppdragsutredningens förslag. Mot den bakgrunden saknas anledning för riksdagen att vidta någon åtgärd i frågan. Motion K608 avstyrks således.

Motionen

I motion K405 av Bo Hammar m.fl. (vpk) begärs att riksdagen skall göra följande meningsyttring till regeringen: De personaltidningar som ges ut av statliga förvaltningar och företag skall ha en i förhållande till förvaltnings- och företagsledning oberoende ställning. En öppen och kritisk debatt är ett omistligt inslag i pressen och måste få komma till uttryck också i nämnda personaltidningar. Kritik mot missförhållanden inom företaget och förvaltningen får inte censureras av företags- eller förvaltningsledningen. Tidningar skall befrämja arbetsplatsdemokratien.

Bakgrund

Enligt 5 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen skall utgivare för periodisk skrift utses av dess ägare. Vidare stadgas att uppdrag att vara utgivare skall innefatta befogenhet att öva inseende över skriftens utgivning och bestämma över dess innehåll så att intet däri får införas mot utgivarens vilja. Inskränkning i den befogenhet som sålunda tillkommer utgivaren skall enligt bestämmelsen vara utan verkan. I 1 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen finns ett förbud för myndighet eller annat allmänt organ att utöva censur.

Beträffande personaltidningar och för övrigt även organisationstidningar torde i allmänhet gälla att uppdraget som ansvarig utgivare inte innehas av någon journalist vid tidningen utan i stället av en person i verksamhetens ledning.

I sammanhanget kan nämnas att journalistavtalet, som är slutet mellan Svenska journalistförbundet och Tidningarnas arbetsgivarför-
ening och således inte omfattar journalister vid statliga myndigheter och företag, innehåller en bestämmelse om att medarbetare inte får åläggas skriva mot sin övertygelse eller att utföra förödmjukande uppdrag. I det interna pressetiska regelsystem —Etiska regler för press, radio och TV —som byggts upp inom pressens organisationer anges att denna bestämmelse skall beaktas.

Utskottets bedömning

Utskottet hyser förståelse för de synpunkter som förs fram i motionen om behovet av en öppen och kritisk debatt även i denna typ av tidningar. Med hänsyn till det tryckfrihetsrättsliga regelsystemet är utskottet emellertid inte berett att förorda en sådan meningsyttring som föreslås i motionen. Motion K405 avstyrks därför.

5. Offentliga institutioners försäljning av information som underlag för direktreklam

1989/90:KU1

Motionen

I motion K414 yrkande 2 av Carl Frick (mp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om köpfrid som innebär att posten och andra offentliga institutioner inte skall ha rätt att sälja adresser och annan information som är underlag för direktreklam till medborgare och hushåll.

Utskottets bedömning

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat den fråga motionen tar upp. Senast frågan behandlades var under våren 1989 i betänkandet 1988/89:KU28 Datafrågor. Utskottet hänvisade till att data- och offentlighetskommittén i sitt andra betänkande om integritetsskyddet i data-samhället (SOU 1986:46) tagit upp frågan om myndigheters försäljning av personuppgifter och föreslagit en lag som innebär ett principiellt förbud för myndigheter att utan riksdagens medgivande sälja uppgifter om enskilda personer ur sina personregister. Utskottet uttalade att förslaget bereddes i regeringskansliet och att resultatet av detta borde avvaktas. Utskottet vidhåller detta ställningstagande. Motion K414 yrkande 2 avstyrks därför.

6. Expediering av allmänna handlingar med telefax

Motionen

I motion K415 av Hans Lindblad (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om angelägenheten av att tidningar via telefax kan få del av domstolars och myndigheters beslut.

Bakgrund

Enligt 2 kap. 13 § tryckfrihetsförordningen har den som önskar ta del av allmän handling rätt att mot fastställd avgift få avskrift eller kopia av handlingen till den del den får lämnas ut. I paragrafen stadgas också att begäran att få avskrift eller kopia av allmän handling skall behandlas skyndsamt.

Enligt förordningen (1980:900) om statliga myndigheters serviceskyldighet bör expeditioner eller andra handlingar som skall lämnas ut sändas med posten om inte något annat har begärts eller är särskilt föreskrivet. Avgifter för expeditioner bör tas ut genom postförskott.

Expeditionskungörelsen (1964:618) anger att expeditioner inte får lämnas ut förrän avgiften betalats. Föreskrifter om undantag från detta meddelas av riksskatteverket. Också förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna stadgar att bevis eller annan handling inte får lämnas ut förrän expeditionsavgiften har betalats. Avgiften tas

ut genom postförskott. Om det begärs får avgiften dock tas ut i samband med att bevis eller annan handling lämnas ut. Domstolsverket får föreskriva om undantag från dessa bestämmelser.

Den fråga motionen tar upp har berörts av stämpelskatteutredningen i betänkandet Släpp kopiorna fria (SOU 1988:33). Utredningen framhöll att den tekniska utvecklingen när det gäller kopiering etc. varit snabb under senare år och hänvisade till telefaxmöjligheten. Till detta kom att kostnaderna för en formellt riktig expediering av kopior i allmänhet vida överstiger den avgift som gäller. Bl.a. mot denna bakgrund ansågs att en modernisering av avgiftssystemet för kopior var motiverad. Utredningen hänvisade också till att den nya förvaltningslagen präglas av att myndigheterna skall förbättra sin service, motverka krångel och underlätta kontakten mellan medborgare och myndigheter och föreslog att avgift för kopior skall tas ut först om beställning omfattar minst tio sidor. Utredningen ansåg att det inte föreligger behov av särskilda regler för hur handlingarna skall utlämnas eller betalningen erläggas. Betänkandet bereds för närvarande i regeringskansliet.

Utskottets bedömning

Den fråga motionen tar upp bereds för närvarande i regeringskansliet i anledning av stämpelskatteutredningens betänkande Släpp kopiorna fria. Enligt utskottets mening bör denna beredning avvaktas. Motion K415 avstyrks därför.

7. Kränkande uppgifter i allmänna handlingar

Motionen

I motion K424 av Lena Öhrsvik (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en prövning av huruvida bestämmelser sådana som de som nu finns i patientjournallagen i fråga om förstöring av handlingar kan införas i tryckfrihetsförordningen eller i särskild lag. Som exempel på allmänna handlingar där det kan förekomma kränkande och för den enskilde djupt sårande uttalanden anger motionären handlingar i ärenden rörande tjänstetillsättningar samt socialtjänstens journaler.

Bakgrund

De grundläggande reglerna om allmänna handlingars offentlighet finns i 2 kap. tryckfrihetsförordningen. I 1 § har således syftet med handlingsoffentlighet angetts vara att främja ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning. Offentlighetsprincipen har angetts fylla tre huvuduppgifter, nämligen att garantera rättssäkerheten, effektiviteten i förvaltningen och effektiviteten i folkstyret. Enligt 2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen är vissa begränsningar i rätten att ta del av allmänna handlingar tillåtna. Dessa begränsningar kommer sedan till mer konkret uttryck i sekretesslagen (1980:100). Bl.a. gäller sekretess enligt

7 kap. 4 § sekretesslagen inom socialtjänsten för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller honom närstående lider men. I tjänstetillsättningsärenden gäller däremot i allmänhet inte någon sekretess.

Frågan om förstöring av allmänna handlingar har tagits upp av data- och offentlighetskommittén i dess tredje betänkande (Ds Ju 1987:8), som bl.a. behandlar gallring av allmänna handlingar. Enligt kommittén kan gallring av allmänna handlingar sägas utgöra en faktisk inskränkning i den rätt att ta del av dessa som offentlighetsprincipen ger medborgarna. Kommittén föreslog att gallringen skall ges stöd i grundlag (tryckfrihetsförordningen). För att allmänna handlingar skall få gallras krävs enligt förslaget dels att handlingarna är av ringa betydelse från offentlighetssynpunkt, dels att gallringen sker med stöd av bestämmelse i lag. Bestämmelsen avser inte att påverka den gallring som sker. Som exempel på den gallring som sker i dag kan nämnas att inom den statliga sektorn gallras upp till 85 % av handlingarna. I kommittédirektiv rörande översyn av datalagen (dir. 1989:26) hänvisas till att gallringsfrågor bereds i regeringskansliet. Enligt justitieministern talar integritetsskäl oftast för att uppgifter gallras när de inte längre behövs för sitt ursprungliga syfte medan de intressen som bär upp offentlighetsprincipen å andra sidan gör att uppgifter i allmänna handlingar bör bevaras under lång tid. Arkiveringshänsyn medför enligt direktiven också ett intresse av att uppgifter bevaras, t.ex. för forskning.

Någon generell regel som förbjuder myndigheter att göra strykningar eller andra ändringar i de allmänna handlingar som de förfogar över finns inte i gällande rätt. Att sådana ändringar ibland kan bedömas som urkundsförfalskning eller förvanskning av urkund följer av 14 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken. En grundsats av innebörd att en allmän handling inte får ändras torde vidare kunna läsas ut ur bestämmelser i olika författningar. Sålunda anges i 2 kap. 7 § tryckfrihetsförordningen som en förutsättning för att handlingar av ett visst slag anses upprättade och därmed allmänna att de har justerats eller på annat sätt färdigställts. Uppfattningen att en allmän handling i princip är oföränderlig till sitt innehåll avspeglas vidare i de restriktiva reglerna i bl.a. 17 kap. 15 § rättegångsbalken och i 32 § förvaltningsprocesslagen om möjligheterna att företa rättelse av dom eller beslut. Bestämmelsen i 26 § förvaltningslagen ger uttryck för ett liknande synsätt.

Regler om rättelse, ändring eller uteslutning av personregisteruppgifter finns i 8 § datalagen (1973:289). Bestämmelserna innebär en presumtion för att rättelse skall ske. En oriktig eller missvisande uppgift skall rättas, ändras eller uteslutas om det inte saknas anledning att anta att otillbörligt intrång i den registrerades personliga integritet skall uppkomma.

I patientjournalagen (1985:562) finns en bestämmelse om förstöring av uppgifter i allmänna handlingar. Enligt 13 § får socialstyrelsen på ansökan av patienten eller någon annan som omnämns i en patientjournal förordna att journalen helt eller delvis skall förstöras. Förutsättning för detta är dels att godtagbara skäl anförs för ansökan, dels att

patientjournalen eller den del av journalen som skall förstöras uppenbarligen inte behövs för patientens vård, dels att det från allmän synpunkt uppenbarligen inte finns skäl att bevara journalen.

Möjligheten att på begäran av enskild förstöra patientjournal infördes 1980. Medicinalansvarskommittén hade i sitt betänkande SOU 1978:26 föreslagit en sådan möjlighet. Kommittén framhöll att vetenskapen om att ömtåliga personliga uppgifter finns bevarade kunde innebära stora påfrestningar för vissa människor. I värsta fall kan vetenskapen om att personliga uppgifter måste dokumenteras avhålla en människa från att söka vård eller lämna uppgifter av betydelse. Föredragande departementschef framhöll (prop. 1978/79:220) att hon hade stor förståelse för de skäl som åberopats för att införa en möjlighet att få en journal eller del därav förstörd. Med hänsyn till den kritik som framkommit under remissbehandlingen ansåg hon dock att möjligheterna att få en journal eller del därav förstörd borde begränsas i förhållande till kommitténs förslag.

Utskottets bedömning

I flera uttalanden av JO har framhållits att dokumentation av vad som förekommit i ett ärende är av väsentlig betydelse för offentlighetsprincipens upprätthållande (se JO:s ämbetsberättelse 1976/77 s. 276). JO har framhållit att dokumentationen naturligen inte behöver omfatta allt som förekommit men vad som är relevant och betydelsefullt borde i korthet nedtecknas och den skonsamhet i formen iakttas som är möjlig utan att innehållet förvanskas.

Utskottet delar medicinalansvarskommitténs uppfattning att vetenskapen om att ömtåliga uppgifter finns bevarade kan innebära stora påfrestningar för vissa människor. Utskottet har således förståelse för motionärens synpunkter men anser inte påkallat att —som motionären förordar —införa bestämmelser motsvarande 13 § patientjournalen i tryckfrihetsförordningen eller i särskild lag. Motion K424 avstyrks således.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *motivering av beslut*
att riksdagen avslår motion 1988/89:K501 yrkande 1,
res. 1 (m, fp)
2. beträffande *förrättningsformen som arbetsmetod vid myndighetsutövning*
att riksdagen avslår motion 1988/89:K505,
res. 2 (c)
3. beträffande *arvoden vid offentliga förtroendeuppdrag*
att riksdagen avslår motion 1988/89:K608,
4. beträffande *personaltidningar inom statliga företag m.m.*
att riksdagen avslår motion 1988/89:K405,
res. 3 (vpk, mp)

5. beträffande *offentliga institutioners försäljning av information som underlag för direktreklam*

att riksdagen avslår motion 1988/89:K414 yrkande 2,
res. 4 (m, fp, mp)

6. beträffande *expediering av allmänna handlingar med telefax*
 att riksdagen avslår motion 1988/89:K415,

7. beträffande *kränkande uppgifter i allmänna handlingar*
 att riksdagen avslår motion 1988/89:K424.

Stockholm den 17 oktober 1989

På konstitutionsutskottets vägnar

Olle Svensson

Närvarande: Olle Svensson (s), Catarina Rönning (s), Kurt Ove Johansson (s), Bertil Fiskesjö (c), Sture Thun (s), Hans Nyhage (m), Sören Lekberg (s), Anita Modin (s)*, Elisabeth Fleetwood (m), Ylva Annerstedt (fp)*, Bo Hammar (vpk), Hans Leghammar (mp), Ulla Pettersson (s), Rosa-Lill Wählstedt (s), Stig Bertilsson (m)*, Ingela Mårtensson (fp) och Hugo Andersson (c).

*Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1. Motivering av beslut (mom. 1)

Hans Nyhage (m), Elisabeth Fleetwood (m), Ylva Annerstedt (fp), Stig Bertilsson (m) och Ingela Mårtensson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det med hänsyn till den enskildes rättssäkerhet angeläget att tillämpad författningsbestämmelse anges i myndigheternas beslut. Så sker emellertid inte alltid i förvaltningsärenden trots att detta ansetts vara ett så elementärt krav att det inte behövde uttryckas i lagtexten. Utskottet anser att det därför är nödvändigt att en uttrycklig regel om detta införs i förvaltningslagen. Utskottet tillstyrker motion K501 yrkande 1.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *motivering av beslut*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:K501 yrkande 1 antar följande

Förslag till
Lag om ändring i förvaltningslagen (1986:223)

1989/90:KU1

Härigenom föreskrivs att 20 § förvaltningslagen (1986:223) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 §

Ett beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende skall innehålla de skäl som har bestämt utgången, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Skälen får dock utelämnas helt eller delvis

Ett beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende skall innehålla *hänvisning till den eller de författningsbestämmelser som avgörandet grundas på* och de skäl *i övrigt* som har bestämt utgången, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Skälen får dock utelämnas helt eller delvis

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.

2. Förrättningsformen som arbetsmetod vid myndighetsutövning (mom. 2)

Bertil Fiskesjö och Hugo Andersson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Förvaltningslagens bestämmelser" och slutar med "motion K505" bort ha följande lydelse:

Systemet med förrättningar är gammalt. Fortfarande används förrättningsformen vid all fastighetsbildning och vid fastighetssamverkan. Kännetecknande för förrättningsformen är att den oftast används för att efterhöra enskilda och allmänna intressenters mening i den berörda frågan. De olika meningarna och förutsättningarna i övrigt diskuteras vid sammanträden där sammanjämkning kan ske och motstånd på grund av bristande information lösas upp.

Erfarenheterna av förrättningsformen är goda, särskilt när många parter och intressen är berörda. Systemet med en sammanhållen förrättning för att åstadkomma resultat är ekonomiskt fördelaktigt från parternas synpunkt och bidrar till effektiv och snabb handläggning av ärenden. Enligt utskottets mening bör regeringen utforma förslag till hur förrättningsformen kan prövas i nya verksamheter. Motion K505 tillstyrks således.

dels att moment 2 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

2. *beträffande förrättningsformen som arbetsmetod vid myndighetsutövning*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:K505 ger regeringen till känna vad utskottet anför.

3. Personaltidningar inom statliga företag m.m. (mom. 4)

Bo Hammar (vpk) och Hans Leghammar (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Utskottet hyser" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening skall de personaltidningar som ges ut av statliga förvaltningar och företag ha en i förhållande till förvaltnings- och företagsledning oberoende ställning. En öppen och kritisk debatt är ett omistligt inslag i pressen och måste få komma till uttryck också i nämnda personaltidningar. Kritik mot missförhållanden inom företaget eller förvaltningen får inte censureras av företags- eller förvaltningsledningen. Tidningarna skall befrämja arbetsplatsdemokratien.

Motion K405 tillstyrks således.

dels att moment 4 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

4. *beträffande personaltidningar inom statliga företag m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:K405 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

4. Offentliga institutioners försäljning av information som underlag för direktreklam (mom. 5)

Hans Nyhage (m), Elisabeth Fleetwood (m), Ylva Annerstedt (fp), Hans Leghammar (mp), Stig Bertilsson (m) och Ingela Mårtensson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Utskottet har" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Data- och offentlighetskommittén har i sitt andra betänkande om integritetsskyddet i samhället (SOU 1986:46) tagit upp frågan om myndigheters försäljning av personuppgifter. Kommittén har föreslagit en lag som innebär ett principiellt förbud för myndigheter att utan riksdagens bemyndigande sälja uppgifter om enskilda personer ur sina personregister. I praktiken innebär förslaget emellertid inte något förbud eftersom det också föreslås att nio register — i huvudsak de som i dag har försäljning av någon omfattning och som säljer mest — skall få fortsätta att sälja uppgifter. Övervägandena bakom förslaget lider enligt utskottets mening vidare av den bristen att de inte grundas på en diskussion om grundläggande principer för tryckfrihet och offentlighet — även om kommittén i sitt sista betänkande har lämnat förslag om hur offentlighetsprincipen skall tillämpas i samband med ADB. Enligt utskottets mening ger den nu rådande situationen, där myndigheter har incitament att samla på sig uppgifter i vidare mån än vad myndig-

hetsutövningen ger fog för samt där det offentliga säljer uppgifter om medborgares privatliv, anledning till ett generellt förbud mot sådan försäljning i stället för att legalisera vad som gäller. Utskottet tillstyrker således motion K414 yrkande 2.

1989/90:KU1

dels att moment 5 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

5. *beträffande offentliga institutioners försäljning av information som underlag för direktreklam*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:K414 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.